

Aan Zijne Excellentie:

De Minister voor Rechtsbescherming

Datum 21 februari 2019
Betreft Internetconsultatie Wet transparantie maatschappelijke organisaties

Hooggeachte heer Dekker,

Met belangstelling hebben wij kennis genomen van het conceptwetsvoorstel Wet transparantie maatschappelijke organisaties (hierna: het "**wetsvoorstel**"). Wij maken graag gebruik van de geboden consultatiemogelijkheid. In deze brief gaan wij nader in op het wetsvoorstel, waarbij wij als eerste de openbaarmaking van het donatieoverzicht zullen bespreken en vervolgens de openbaarmaking van de balans en een staat van baten en lasten door stichtingen.

1. Openbaarmaking donatieoverzicht

Wij vinden dit onderdeel van het wetsvoorstel haaks staan op de basisgedachte van filantropie: goed doen zonder eigenbelang. Waarom zou het publiek moeten weten hoeveel iemand geeft? De donateur wordt ten onrechte de dupe van het wetsvoorstel. Een voorbeeld is een particulier die graag wil schenken aan een goed doel dat zeer nuttig werk verricht in een ontwikkelingsland. De particulier wil graag geven, maar één ding wil hij absoluut niet: dat hij bekend wordt als weldoener. Niemand hoeft immers te weten dat hij weldoet. De particulier heeft vervolgens twee keuzes: niet, of veel minder geven of een structuur bedenken waardoor hij niet bekend wordt. Wat de particulier ook kiest, bovenstaande keuzes zijn naar onze mening niet gewenst: wij verwachten niet dat het kabinet wenst dat de grote giften teruglopen. Wij kunnen ons ook niet voorstellen dat het kabinet wil dat de particulier die een structuur optuigt om niet bekend te worden, hierdoor als fraudeur of persoon met kwade bedoelingen wordt bestempeld. De motieven van de donateur om niet bekend te worden zijn immers volstrekt legitiem en begrijpelijk. Onze conclusie is derhalve dat de overheid door een wetsvoorstel als dit onnodig ontwijkend gedrag door burgers gaat uitlokken. En de overheid heeft als taak hiervoor te waken. Wij werken dit als volgt uit.

1.1 Privacy van de gever wordt onterecht geschonden

Het wetsvoorstel schaadt de privacy van de donateurs. Privacy is en blijft één van de belangrijkste rechten van de mens en dit wetsvoorstel gaat daar aan voorbij.

Als de donateur een donatie geeft aan een goed doel, handelt de donateur daarbij niet uit eigenbelang, maar hij of zij wil juist iets goeds doen voor de maatschappij of een bepaalde gemeenschap. Het doel van geven is niet dat de donateur zijn reputatie verbetert. De donateur wil doorgaans juist onzichtbaar blijven, waarbij het geven een vorm van altruïsme is. Het openbaar maken van een donatieoverzicht druist tegen het begrip geven in. Door dit wetsvoorstel wordt de donateur onterecht en ongewenst getroffen.

In de Memorie van Toelichting van het wetsvoorstel is opgenomen dat, als de veiligheid in het geding is, er uitzonderingen kunnen worden gemaakt. Wij vinden dat niet alleen in het geval dat de veiligheid in gevaar is uitzonderingen moeten worden gemaakt. Er zijn situaties mogelijk dat niet de veiligheid in het geding is, maar dat de openbaarmaking van het donatieoverzicht gevoelig ligt bij bijvoorbeeld collega's, medebestuurders of andere personen uit persoonlijke kring.

De fiscale regelgeving van anbi's kent de uitzondering voor het publiceren van namen van bestuurders van kerkgenootschappen als de betreffende kerk een anbi is, vanwege het verbod op openbaar maken van gegevens die een geloofsovertuiging betreffen. Hiermee wordt bevestigd dat de Belastingdienst al eerder heeft toegegeven dat er risico is verbonden aan openbaarmaking en dat het openbaar maken van deze gegevens onwenselijk is.

De achtergrond van het wetsvoorstel is bestrijding van terrorisme. Het is onduidelijk waarom dit op deze wijze ten uitvoer wordt gebracht. Ten eerste vinden wij dat de controle niet bij de burger moet belanden, maar bij een overheidsinstantie. Ten tweede vinden wij dat door dit wetsvoorstel de goeden onder de kwaden gaan lijden. Het wetsvoorstel is gericht op ongewenste invloeden uit 'onvrije' landen. Het is wrang dat de welwillende donateur in zijn rechten wordt geschaad en dat goede doelen in hun belangen worden geschaad.

1.2 Perspectief vanuit de maatschappelijke organisatie

Volgens het wetsvoorstel moeten maatschappelijke organisaties jaarlijks een donatieoverzicht openbaar maken. Maatschappelijke organisaties zijn de stichting, vereniging, kerkgenootschappen en buitenlandse rechtsvormen die daarmee vergelijkbaar zijn en duurzaam activiteiten in Nederland uitoefenen. Het wetsvoorstel moet voorkomen dat door buitenlandse geldstromen onwenselijke invloed wordt gekocht bij maatschappelijke

organisaties. In het jaarlijks te openbaren donatieoverzicht moet de maatschappelijke organisatie de volgende gegevens van de donateur vermelden: de naam en woonplaats van de donateur, de hoogte van de donatie en de datum waarop de donatie is gedaan. Ook anbi's zullen onder deze openbaarmakingsplicht vallen. Onze bezwaren tegen dit wetsvoorstel zijn in de eerste plaats gericht op de openbaarmaking door anbi's.

Allereerst zal door de aantasting van de privacy van de donateur de drempel om te geven hoger worden. Veel anbi's zijn afhankelijk van donaties en door dit wetsvoorstel is de kans groot dat goede doelen hieronder gaan lijden en hun donaties zien teruglopen. Deze uitkomst is met name onwenselijk ten aanzien van anbi's en sbbi's.

Als een instelling als een anbi wil worden aangemerkt, moet deze instelling een verzoek doen bij de belastinginspecteur. De belastinginspecteur toetst vervolgens aan de wettelijke eisen. Als de instelling voldoet aan de eisen, maakt de belastinginspecteur het aanmerken van de instelling als een anbi publiekelijk bekend. Vervolgens moet de anbi jaarlijks onder andere het volgende openbaar maken:

- doelstelling van de instelling;
- hoofdlijnen van het actuele beleidsplan;
- bestuurssamenstelling, het beloningsbeleid en de namen van de bestuurders, met uitzondering van:
 - namen van bestuurders van kerkgenootschappen en,
 - namen van bestuurders waarbij is aangetoond dat openbaarmaking van deze namen een reëel gevaar oplevert voor de persoonlijke veiligheid van deze bestuurders en hun familieleden.
- actueel verslag van de uitgeoefende activiteiten;
- balans en staat van baten en lasten, met toelichting.

De balans en staat van baten en lasten dient binnen 6 maanden na afloop van het boekjaar openbaar te zijn gemaakt en in de toelichting moet de anbi inzage geven in de kosten van beheer en van fondsenwerving, het totaal aan eventueel ontvangen donaties of de ontvangsten uit nalatenschappen. Ook moeten beloningen voor het personeel van de anbi zichtbaar worden gemaakt en nader worden toegelicht.

Het wetsvoorstel beoogt meer transparantie om onwenselijke invloeden op maatschappelijke organisaties te voorkomen. Wij begrijpen dat deze invloed onwenselijk is in de Nederlandse maatschappij, maar naar onze mening is er ruimschoots voldoende transparantie en controle op anbi's, namelijk de controle door een overheidsorgaan en vervolgens ook nog door het

publiek. Daarnaast is het publiceren van persoonsgegevens volgens de AVG-richtlijn aan strenge voorwaarden verbonden. Het openbaar maken van persoonsgegevens kan voor de anbi's een zware administratieve last worden.

Wij stellen voor dat in ieder geval anbi's komen te vallen onder de vrijstelling. Anbi's dienen al openheid te geven over de verkregen donaties, actuele beleidsplannen en daarbij behorende bestedingen. Door deze toetsing en publicatieplicht wordt de anbi al gewaarborgd en gecontroleerd, meer openbaarmaking zoals dit wetsvoorstel beoogt kan leiden tot overkill en zwaardere administratieve lasten.

1.3 Technische aspecten

1.3.1 Beschouwing donatie

Donatie wordt in het wetsvoorstel gedefinieerd als zijnde een geldelijke bijdrage - anders dan subsidie - alsmede een bijdrage in natura. Uit de Memorie van Toelichting blijkt dat schenkingen en giften onder het begrip donatie vallen. Onduidelijk is waarom de definitie van donatie wordt gecreëerd en niet wordt aangesloten bij de wettelijke definities van schenking en gift (artikel 7:175 en 7:186 BW). Ook hetgeen door een maatschappelijke organisatie wordt verkregen middels een uiterste wilsbeschikking valt onder het begrip. Naast dat we ons afvragen of dit wenselijk is gelet op de eerder genoemde privacy van ditmaal de erflater, vragen we ons af hoe dit - gelet op het overlijden van de donateur - te rijmen is met de achtergrond van het wetsvoorstel (onevenredige invloed op de maatschappelijke organisatie voorkomen).

1.3.2 Periodieke schenkingen

Er zijn donateurs die periodiek schenken. Een periodieke schenking wordt aangegaan voor 5 jaar en wordt vastgelegd in een onderhandse of notariële akte. De successiewet stelt nadere regels aan de waardering van een periodieke schenking. Volgens de fiscale regelgeving wordt de verkrijger van de periodieke schenking in één keer belast voor de gekapitaliseerde waarde van alle toekomstige schenkingen. Het wetsvoorstel is onduidelijk of de waarde van een dergelijke periodieke schenking eveneens in één keer in het donatieoverzicht moet worden opgenomen, of dat de jaarlijkse schenking moet worden opgenomen in het donatieoverzicht.

Als er geen vrijstelling komt voor anbi's voor het voorgestelde donatieoverzicht, dan achten wij een vrijstelling voor periodieke schenkingen die reeds zijn ingegaan van groot belang. De schenker die al een periodieke uitkering is aangegaan, kon geen weet hebben van dit wetsvoorstel.

1.3.3 *Schenking onder last en loketinstellingen*

Vragen die nog beantwoord dienen te worden, zijn de volgende:

- is een schenking aan een stichting onder de last een donatie door te schenken aan een derde, een donatie aan de derde of een donatie aan de eerste stichting;
- volgens het besluit van de Staatssecretaris van Financiën (besluit van 19 december 2014, nr. BLKB2014/1415M) kan een instelling als loketinstelling worden gezien indien een anbi fungeert als een doorgeefluik van een gift aan een niet-anbi. De gift wordt dan geacht te zijn gedaan als gift aan de derde begunstigde. Wie wordt voor toepassing van dit wetsvoorstel als ontvanger aangemerkt die de donatie openbaar moet maken en vanuit welk perspectief dient de drempel van € 15.000 te worden beoordeeld?

1.4 Conclusie openbaar maken giften

Naar onze mening is het bestrijden van terrorisme en controleren van verdachte geldstromen op zichzelf goed, maar is dit wetsvoorstel het verkeerde middel en bovendien disproportioneel. Het raakt immers zeer veel goedwillende en eerlijke burgers en goede doelen die hier niet op zitten te wachten. Hun privacy, veiligheid en financiële belangen worden door dit wetsvoorstel geschaad. Ook werkt het wetsvoorstel ontwijkend gedrag bij goedwillende burgers en instellingen in de hand.

2. Publiceren jaarcijfers door stichtingen

Het tweede wetsvoorstel is de openbaarmaking van een balans en een staat van baten en lasten door stichtingen. Dit wetsvoorstel heeft als doel het voorkomen van financieel-economisch misbruik. Stichtingen die nu nog niet verplicht zijn tot openbaarmaking van de financiële verantwoording, worden volgens het wetsvoorstel verplicht om jaarlijks een balans en een staat van baten en lasten te deponeren bij het handelsregister. Door deponering bij het handelsregister is de financiële informatie voor een ieder opvraagbaar en inzichtelijk. Wij merken op dat de voorgestelde publicatie voor stichtingen verder gaat dan kleine BV's die alleen een verkorte balans moeten publiceren.

Het wetsvoorstel richt zich op alle stichtingen. Families en natuurlijke personen maken om verschillende redenen - onder andere family governance en corporate governance, maar ook privacybescherming - geregeld gebruik van bijvoorbeeld het stichting administratiekantoor of de stichting behorend vennoot van een CV.

Wij stellen voor dat stichting administratiekantoren die in fiscale zin transparant zijn en enkel vermogen certificeren (aanmerkelijk belang-aandelen en overige vermogensbestanddelen zoals vermogen en kunst) van de voorgestelde publicatie vrij te stellen. Die stichtingen fungeren enkel als houder van de juridische eigendom, terwijl de certificaten de economische eigendom vertegenwoordigen. Tevens is dit wetsvoorstel voor stichtingen nu strikter dan de regels die gelden voor kleine BV's. Wij zien niet in waarom stichtingen behorend vennoot van een CV bij deponering anders moeten worden behandeld dan kleine BV's.

3. Overige vragen

Wij verzoeken de Minister antwoord te geven op de volgende, overige vragen:

- Hoeveel donaties zijn er waarbij er meer dan EUR 15.000 wordt geschonken?
- Hoe denkt de overheid over de veiligheid en privacy (gezien de AVG wetgeving) van burgers die jaarlijks hoge bedragen doneren? Waarom rechtvaardigt volgens de Minister het bestrijden van terrorisme voor enkele gevallen het openbaar maken van gevoelige privégegevens?
- Voor kerkgenootschappen die als anbi worden aangemerkt zijn er al uitzonderingen op het publiceren van de namen van bestuurders. Wij begrijpen uit het wetsvoorstel dat deze uitzondering niet voor donateurs gaat gelden. Onze inschatting is dat een zeer groot deel van de donaties die kerken ontvangen worden ingegeven door de persoonlijke levensovertuiging van de donateurs. Kan er onderbouwd en nadrukkelijk worden aangegeven waarom de Minister denkt dat dit juist niet het geval is. Is hier onderzoek naar gedaan?
- Uit het wetsvoorstel blijkt dat ook legaten en andere erfrechtelijke verkrijgingen onder het wetsvoorstel vallen. De overledene kan geen onwenselijke invloed meer uitoefenen, dus openbaarmaking van die persoon ligt niet voor hand. Openbaarmaking van de namen van de erfgenamen ook niet, want zij hebben geen donatie gedaan. Hoe denkt de Minister om te gaan met dit soort gevallen?

Slot

Wij vertrouwen erop dat onze reactie van waarde kan zijn bij de verdere implementatie van het wetsvoorstel. Tot nadere toelichting zijn wij graag bereid.

Met vriendelijke groet,

Wilbert van Vliet